

ábhair

An teas a choinneáil istigh

Súil thapa ar an gceacht

Tosaigh le T-léine thanaí i gcomparáid le geansaí tiubh olla ar mhaidin fhuar in Éirinn, agus fiafraigh de na daltaí cé acu is teo a choinneoidh iad. Pleanálann na daltaí tástáil chothrom ar an acmhainn idirghníomhach fair-test-planner agus sa Dialann Imscrúdaithe. Ansin clúdaíonn siad cupáin chomhionanna le holann, le scragall, le páipéar nó le cumhdach boilgíní, nó fágann siad ceann amháin gan chlúdach. Doirteann an múinteoir uisce bogthe isteach iontu. Tar éis tréimhse feithimh don rang ar fad, tugann na daltaí scór teasa ar scála 1–5 de réir mhothú na láimhe. Cuirtear torthaí an ranga le chéile ar bharrachairt an data-recorder. Ansin nascann na páirtithe inslitheoirí níos fearr le seaicéid agus le sorcóirí uisce te inslithe.

Cuspóirí foghlama

- Tástáil chothrom a phleanáil le fáil amach cén clúdach is faide a choinníonn uisce te gan fuarú
- Na hábhair is fearr a choinníonn an teas istigh a thaifeadadh
- Na torthaí a nascadh le húsáidí laethúla in Éirinn, mar shampla seaicéid agus sorcóirí uisce te

Roimh an gclog – ullmhúchán

An lá roimh ré: gearr píosaí olla, scragaill, páipéir agus cumhdaigh boilgíní roimh ré. Bíodh siad mór go leor le taobhanna na gcupán a chlúdach. Marcáil línte líonta comhionanna roimh ré ar chúig chupán do gach grúpa. Scríobh W, F, P, B, X ar na bunanna (W = olann, F = scragall, P = páipéar, B = cumhdach boilgíní, X = gan chlúdach). Bíodh tráidirí, bandaí leaisteacha nó stiallacha téipe réidh agat, agus crúiscín amháin ina bhfuil uisce bogthe. Ná húsáid teirmiméadair ach amháin má shocraigh tú an modh sin go daingean roimh an gceacht.

Ábhair

Mír	Líon	Do gach	Foinse	Ionadach saor
cupáin phlaisteacha thrédhearcacha chomhionanna	5	grúpa	seomra ranga	potaí iógairt glana comhionanna
tráidirí le cupáin gach grúpa a choinneáil	1	grúpa	seomra ranga	clár láidir bosca cairtchláir nó tráidire bÁCála ón mbaile
giotaí éadaigh olla nó píosaí gearrtha as seanstoca	1	grúpa	tugtha ón mbaile	lámhainn thiubh nó giota lomra
leatháin scragaill alúmanaim	1	grúpa	ollmhargadh	scragall glan as tráidire bia, leacaithe
clúdach páipéir (nuachtán nó páipéar cistine)	1	grúpa	seomra ranga	leathanach de pháipéar garbh
píosaí cumhdaigh boilgíní	1	grúpa	seomra ranga	clúdach litreach stuáilte, gearrtha ar oscailt
bandaí leaisteacha nó stiallacha téipe greamaithí chun na clúdaigh a dhaingniú	4	grúpa	seomra ranga	píosa sreangáin nó banda gruaige rubair do gach clúdach
crúiscín ina bhfuil uisce bogthe (slán don lámh), le go ndoirtfidh an múinteoir é	1	rang	seomra ranga	uisce bogthe ón sconna, seiceáilte ag an múinteoir
amadóir ranga nó stopuaireadóir	1	rang	trealamh na scoile	clog an tseomra ranga a bhfuil snáthaid soicindí nó snáthaid nóiméad air
teirmiméadair an tseomra ranga	1	grúpa	trealamh na scoile	gan teirmiméadar: measann dalta amháin, a roghnaítear le comhaontú, gach cupán lena lámh tar éis an clúdach a bhaint (an moltóir céanna, an lámh chéanna, an t-ord céanna)
ceirteacha nó tuáillí páipéir chun rudaí a dhoirtear a ghlanadh	4	rang	seomra ranga	seancheirt ón mbaile

Mír	Líon	Do gach	Foinse	Ionadach saor
leathanaigh den Dialann Imscrúdaithe	2	dalta	leagan inphriontáilte a chuirtear ar fáil	páipéar bán a bhfuil línte tarraingthe air, le haghaidh plean tástála cothroime agus tábla simplí torthaí

Pointe sábháilteachta

Is é an múinteoir amháin a dhoirteann an t-uisce bogthe — ní dhoirtear uisce an-te riamh. Glan aon uisce a dhoirtear láithreach. Ná blaistear aon rud. Siúltar in aice leis na cupáin, ní rithtear.

Céimeanna teagaisc

- **Ag Tosú:** Coinnigh in airde giota tanaí éadaigh agus giota tiubh olla. Iarr buillí faoi thuairim tapa ar na daltaí, lámha in airde: cé acu a choinneodh deoch the níos teo, agus cén fáth? Coinnigh na cupáin agus na clúdaigh as radharc, ionas gur ceist a bheidh sa tús agus nach mbeidh an freagra socraithe roimh ré. Is leor trí nóiméad.
- **Ábhair a choinníonn an teas agus ábhair a ligeann amach é:** Ainmnigh inslitheoir teasa ar dtús, ag úsáid shampla an gheansaí. Ansin ainmnigh seoltóir teasa go hachomair, ag úsáid smaoineamh na spúnóige miotail. Coinnigh teanga na gníomhaíochta dírithe ar na clúdaigh a choinníonn an teas istigh. Cuir in iúl gur miotal é an scragall, agus b'fhéidir nach mbuafaidh sé díreach toisc go bhfuil cuma lonrach air — lig don fhianaise an cinneadh a dhéanamh.
- **Ceist agus tuar:** Scríobh an cheist go díreach mar seo: Cén clúdach is faide a choinníonn uisce te gan fuarú? Coinnigh na cúig rogha le feiceáil. Glac le trí nó ceithre thuar ó bhéal, leis an tús abairte seo: Sílim gurb é ... is teo a fhanfaidh, mar ... Má ainmníonn dalta ábhar gan chúis a thabhairt, iarr air nó uirthi cúis a lua. Mar shampla, d'fhéadfadh an chúis a bheith bunaithe ar thiús an ábhair, ar cé chomh clúmhach is atá sé, nó ar aer atá gafa istigh.
- **Pleanáil ár dtástáil chothrom:** Oscail an acmhainn idirghníomhach fair-test-planner. Socraigh go daingean: Athraigh = an t-ábhar clúdaigh, Tomhais = cé chomh te is a fhanann an t-uisce, Coinnigh mar an gcéanna = an cupán, an méid uisce, an t-am feithimh. Leag béim air go líontar gach cupán as an gcrúiscín céanna d'uisce bogthe go dtí an marc céanna, ionas go mbeidh an teas tosaigh mar an gcéanna i ngach cupán. Cóipeálann na daltaí an plean ar leathanach na Dialainne Imscrúdaithe.
- **Clúdaigh agus fan:** Clúdaíonn na grúpaí na cupáin ar dtús, gan aon uisce iontu. Is tusa amháin a dhoirteann uisce bogthe go dtí an líne líonta, as crúiscín amháin. Tosaigh tréimhse feithimh amháin don rang ar fad. Le linn na tréimhse feithimh, labhair faoi sheaicéid, faoi inslíochán san áiléar agus faoi shorcóirí uisce te. Tar éis na tréimhse feithimh, baintear an clúdach ar dtús. Ansin mothaíonn an moltóir céanna taobh an chupáin — ní taobh amuigh na holla ná an chumhdaigh boilgíní riamh. Tugann sé nó sí scór ó 5 (an-te) go 1 (teocht an tseomra).
- **Taifead ár dtorthaí:** Oscail an data-recorder leis na colúin Clúdach agus Teas atá fágtha (1–5). Cuir isteach ró amháin an ceann d'olann, do scragall, do pháipéar, do chumhdach boilgíní agus don chupán gan chlúdach. Mura n-aontaíonn na grúpaí, fiafraigh os ard agus glac leis an scór is coitianta. Cóipeálann na daltaí na torthaí isteach sa Dialann Imscrúdaithe. Taispeáin an bharrachairt agus fiafraigh cén barra is airde.
- **Cad a léiríonn an fhianaise?:** Taispeáin an barra is airde agus an barra is ísle. Deir gach beirt dhá abairt: abairt amháin a ainmníonn inslitheoir maith ón lá inniu, agus abairt amháin a ainmníonn áit laethúil amháin a bhfeiceann siad an smaoineamh sin. Spreag na daltaí le teacht ar aer gafa agus ar thiús mar thátail. Déan seiceáil thapa ar an gcothroime: mhillfeadh méideanna éagsúla uisce, amanna feithimh éagsúla nó cupáin éagsúla an tástáil.

Cad ba cheart a fheiceáil

Bí ag súil go bhfaighidh an olann agus an cumhdach boilgíní na scóir teasa is airde, mar go bhfuil níos mó aeir gafa iontu. Bí ag súil freisin go bhfaighidh an cupán gan chlúdach nó an páipéar tanaí na scóir is ísle. Is minic a bhíonn an scragall sa lár. Uaireanta fuaraíonn sé níos tapúla nuair a chlúdaítear go docht é agus nach mbíonn mórán aeir gafa istigh ann. Féach air sin mar shonraí úsáideacha, ní mar theip. Má mhothaíonn grúpa gurb é an cupán gan chlúdach is teo, de ghnáth is é an taobh amuigh den chlúdach a mhothaigh siad seachas taobh an chupáin. Iarr orthu na scóir a thabhairt arís tar éis an clúdach a bhaint.

Míthuiscintí agus idirghabhálacha

- **Is é an scragall is fearr i gcónaí mar go bhfuil cuma lonrach eolaíoch air.** — Taispeáin barra an scragail ar an gcairt. Meabhraigh dóibh gur miotal é an scragall. Nuair nach mbíonn mórán aeir gafa istigh, is féidir leis an scragall ligean don teas imeacht níos tapúla ná mar a dhéanann olann. Lig do scóir an lae inniu an argóint a réiteach.
- **Fanann an teas istigh mar go bhfuil an t-ábhar draíochtúil.** — Athfhoclaigh go simplí: moillíonn ábhair áirithe an teas ag imeacht, agus ligeann ábhair eile dó imeacht níos tapúla. Nasc an olann agus an cumhdach boilgíní le haer gafa, ní le draíocht.
- **Tugann na daltaí scór trí lámh a leagan ar an taobh amuigh den olann nó den chumhdach boilgíní, agus deir siad gurb é an clúdach tiubh is fuaire.** — Stad agus taispeáin an modh arís: bain an clúdach ar dtús, ansin mothaigh taobh an chupáin. Is minic a mhothaítear inslitheoir tiubh níos fuaire ar an taobh amuigh, cé go bhfanann an t-uisce istigh níos teo.

Difreáil

Ag teacht chun cinn	Ag forbairt	Inniúil
• Cuir ina mbeirteanna iad ag bord an mhúinteora le haghaidh an chlúdaithe agus na scórála. Tabhair dóibh ró sa Dialann Imscrúdaithe a bhfuil cuid de na lipéid air cheana, agus ainmneacha na gcúig chlúdach scríofa ann cheana féin. • Lig dóibh an cupán is teo agus an cupán is fuaire amháin a mheas ar dtús, agus ansin na scóir sa lár a líonadh le páirtí.	• Tar éis dóibh a gcuid scór a thaifeadadh, spreag iad le míniú cén fáth ar éirigh leis an gclúdach ab fhearr. Mar shampla, d'fhéadfaidís tiús an ábhair a lua, cé chomh clúmhach is atá sé, nó aer gafa. • Cuir ceist amháin faoin gcothroime: cad a tharlódh dá mbeadh níos mó uisce i gcupán amháin?	• Measúnú criticiúil a dhéanamh ar an tástáil chothrom. Rud amháin a ainmniú a d'fhéadfadh a bheith míchothrom fós, agus a rá conas é a dhéanamh níos cruinne an chéad uair eile. • Nasc dúshláin: clúdach cupáin níos fearr a dhearadh as na hábhair atá ar an tráidire cheana féin, agus a rá cad a d'athróidís agus cad a thomhaisfidís.

Nasc traschuraclaim

Nasc le Matamaitic: Sonraí — tóg barrachairt an ranga de na scóir teasa, agus léigh uithi cén clúdach ab é an modh.

